

تازه‌های کتاب درباره خاورمیانه

دکتر حمید احمدی

دانشیار علوم سیاسی دانشگاه تهران

Eli Podeh and Donn Winckler, (eds.),
*Rethinking Nasserism: Revolution and
Historical Memory in Modern Egypt*,
Gainesville: University Press of Florida,
2004, 342 pages.

بازنگری در ناصر یسم: انقلاب و خاطره تاریخی در مصر نوین

ناصر یسم به عنوان یک ایدئولوژی
مبتنی بر نوعی مردم‌گرایی ضد امپریالیستی،
ملی‌گرایی و سوسیالیسم عربی محور توجه
نویسندگان این کتاب قرار گرفته است.
مقالات گوناگون کتاب ابعاد ناصر یسم را
بررسی کرده و بر آن است که عبدالناصر یک
نماد سیاسی و اجتماعی است که میراث
وی در مصر معاصر بسیار بانفوذ است.
نویسندگان کتاب اغلب مصری، آمریکایی
و اسرائیلی هستند. در بخش مربوط به
سیاست خارجی ناصر، روابط مصر با ایالات

متحده آمریکا و شوروی بررسی شده است
و برداشتهای اسرائیلی از ناصر یسم و نیز
سیاستهای منطقه‌ای ناصر مورد تجزیه و
تحلیل قرار گرفته است. بخشی دیگر از کتاب
به سیاستهای داخلی ناصر، از جمله راهبرد
توسعه او و نیز سیاست طراحی خانواده
می‌پردازد. بخش آخر کتاب شامل مقالاتی
است که نفوذ ناصر یسم و اندیشه ناصری را
در مصر نوین در زمینه شعر، ادبیات، آهنگ
و سرود بررسی می‌کند.

Oskar Verhaaik, *Migrants and Militants:
Fun and Urban Violence in Pakistan*,
Princeton, NJ: Princeton University Press,
2004, 187 pages.

مهاجران و مبارزان: سرگرمی و خشونت شهری در پاکستان

کتاب اساساً بر مبنای یک پژوهش
میدانی سازمان‌دهی شده است که طی
آن نویسنده، در حیدرآباد پاکستان فرایند
رادیکال شدن و مبارز شدن بسیاری از
جوانان حومه این منطقه را بررسی کرده
و نشان می‌دهد که چگونه پس از این

دگرگونی، آنان نیروی خود را در راه مبارزه با دولت پاکستان به کار می‌برند. اندیشه محوری این پژوهش آن است که خشونت جمعی تسهیل‌کننده وحدت اجتماعی است و می‌تواند حتی به عنوان یک سرگرمی برای گریز از فقر بی‌پایان عمل کند. این سازمانهای خشونت‌گرا نه تنها در نقش شبه نظامیان عمل می‌کنند، بلکه نوعی جنبشهای سیاسی کاملاً سازمان یافته هستند که در برابر فشار و بی‌تفاوتی مقامات بلند پایه حکومت می‌ایستند. نویسندگان در کنار پژوهش دقیق ارزشمند خود درباره زندگی روزانه در اجتماعات و گروههای مبارزه، پرسشهای دقیقی نیز در مورد ماهیت کلی اسلام و مبارزه جویی اسلامی مطرح می‌کند، از جمله اینکه آیا موانع مبارزه جویانه گروههای قومی گوناگون درون جوامع اسلامی بر محور یک هدف واحد قرار دارد و یا اینکه اینها اصولاً بیانگر گروهها و جنبشهای متفاوت با هم هستند؟ کانونهای نزدیکی و جدایی میان دولت و جامعه در جهان سوم کجاست؟ نقش کنونی افراد تحصیل‌ناکرده و فقیر در سیاستهای اسلامی با توجه به این نکته که

این عرصه به طور سنتی در کنترل نخبگان و روشنفکران بوده است، چیست؟

Carmen Bin Ladin, *Inside the Kingdom: My Life in Saudi Arabia*, New York, NY: Warner Books, 2004, 204 pages.

درون پادشاهی عربستان: زندگی من در عربستان سعودی

نویسنده که یکی از عروسان خانواده بزرگ بن لادن در عربستان سعودی است، زندگی خود و تجربه‌اش را به عنوان یک زن آزاد اندیش و مستقل اروپایی برای تطبیق با نقش محدود زنان در جامعه سعودی پس از ازدواج با ثروتمندترین و مشهورترین خانواده سعودی بررسی می‌کند. برخوردها و روابط او با سعودی‌های بومی - که شیوه زندگی دیگری را تجربه نکرده‌اند - بیانگر جامعه‌ای است که به نحوی شگفت‌انگیز به برتری فرهنگی خود اعتقاد و اعتماد دارد. این در حالی است که یک عقیده سرکوبگر مذهبی بر فرهنگ آنها حاکم شده است. نویسنده همچنین تجربه زندگی در یک کشور اروپای غربی را در حالی که نام

Craig Unger, *House of Bush, House of Saud: the Secret Relationship between the World's Two Most Powerful Dynasties*. New York, NY: Scriber, 2004, 280 pages.

خاندان بوش، خاندان سعود: روابط محرمانه میان قدرتمندترین خاندانهای جهان

پس از حملات ۱۱ سپتامبر ۲۰۰۱ به آمریکا، روابط میان عربستان سعودی و آمریکا از سوی پژوهشگران مورد توجه ویژه‌ای قرار گرفت. به نوشته نویسنده کتاب، بوش پدر و پسر به میزان بی سابقه‌ای دست خاندان حاکم عربستان سعودی را در دسترسی به آمریکا باز گذاشتند و روابط ویژه‌ای با آنها در دوران ریاست جمهوری خود برقرار ساختند، نویسنده ریشه‌های روابط دو خاندان را به سالهای میانی دهه ۱۹۷۰ برمی گرداند و توضیح می‌دهد که تماسهای میان «قدرتمندترین خانواده‌های جهان چگونه آغاز شد.» او سپس توضیح می‌دهد که چگونه این روابط اوج گرفت و به جایی رسید که تنها چند روز پس از

خانوادگی مشهورترین تروریست جهان را بر خود دارد، بازگو می‌کند. کتاب بیش از هر چیز داستانی است که بسترهای فرهنگی را در می‌نوردد و بیانگر مادری است که تلاش می‌کند ارزشهای استقلال و اعتماد به نفس را در دختران خود، آن هم با وجود موانعی که زندگی بر سر راه او می‌گذارد، بیوراند.

Fuad Baali, *Arab Unity and Disunity: Past and Present*, Lanham, MD: University Press of America, 2004, 50 pages.

وحدت و تفرقه عربی: گذشته و اکنون

این جزوه کوچک به یکی از مهم‌ترین مسایل جهان عرب معاصر؛ یعنی وحدت اعراب و تفرقه‌های موجود میان آنها می‌پردازد. کتاب در واقع یک بررسی تاریخی پیرامون اتحاد و اختلاف میان اعراب است و نویسنده بحثهایی را در این زمینه در دوره‌های پیامبر اسلام (ص)، دوران پس از جنگ جهانی اول و نیز دوره جنگ سرد مطرح می‌کند.

حملات یازده سپتامبر و با وجود عدم فعالیت هواپیماهای تجاری آمریکا، بیش از ۱۲۰ شهروند سعودی، از جمله چند عضو خانواده بن لادن از آمریکا به عربستان برگشتند. کتاب با ماهیت بی اندازه تحریک آمیز خود، یکی از مخفی ترین و به گفته خود نویسنده، به طور بالقوه مخرب ترین اتحادهای تاریخ آمریکا را تشریح می کند.

Yevgeny M. Primakov, *A World Challenged: Fighting Terrorism in Twenty-First Century*, Washington, DC: Nixon Center/ Brookings Institution Press, 2004, 150 pages.

جهان پرچالش: مبارزه با دهشت افکنی (تروریسم) در قرن بیست و یکم

کتاب که توسط پریماکوف، نخست وزیر پیشین روسیه، نوشته شده است، در واقع بیانگر نژاده روسیه به جنگ با دهشت افکنی (تروریسم) است. نویسنده بر آن است که گرچه القاعده مشهورترین و به نوعی گسترده ترین سازمان دهشت افکن (تروریستی) جهان است، گروههای بسیار

زیادی همانند آن با همان اهداف در دنیا وجود دارند. به نوشته پریماکوف، در کنار این مسئله واقعیت دیگری وجود دارد که نشان می دهد بیش از ۱۰۰ کشور در جهان یا دارای توانمندی سلاحهای کشتار جمعی هستند و یا در پی آن می گردند. اینها همه نشان می دهد که جهان به راهبرد نوینی برای برخورد با دهشت افکنی جهانی نیازمند است. پریماکوف پیشنهاد می کند که ایالات متحده نقش رهبری را در به وجود آوردن یک جهان چند قطبی و نظم مبتنی بر آن بازی کند و سازمان ملل متحد نیز یک منشور فراگیر و همه جانبه درباره دهشت افکنی تهیه نماید.

Pierre - Ander Tgueiff, *Rising From The Muck: The New Anti-Semitism in Europe*, Chicago: Ivan R. Dee, 2004, 240 pages.

از درون منجلا ب: یهود آزاری نوین در اروپا

نویسنده، پژوهش خود را درباره برآمدن احساسات نوین ضد یهودی در فرانسه سازمان دهی کرده است. وی بر آن است که از دوران پیش از جنگ جهانی دوم تاکنون، نفرت

Steve A. Yetiv, *Explaining Foreign Policy: U.S. Decision - Making and the Persian Gulf War*, Baltimore, MD: John Hopkins University Press, 2004, 234 pages.

تبیین سیاست خارجی: تصمیم‌گیری آمریکا و جنگ خلیج فارس

کتاب حاضر یک پژوهش نظری درباره عمده‌ترین دیدگاه‌ها و مدل‌ها در سیاست خارجی و تطبیق آنها با یک مورد تاریخی است. نویسنده، مدل‌ها و نظریه‌های عمده سیاست خارجی و روابط بین‌الملل را در نظر گرفته و از آن میان پنج مدل شناخته شده و برجسته تحلیل سیاست خارجی؛ یعنی مدل بازیگر خردمند، مدل شناختی، مدل سیاست داخلی، مدل اندیشه گروهی و مدل سیاست دیوان‌سالاری را انتخاب می‌کند. نویسنده با انتخاب مورد تاریخی جنگ نخست خلیج فارس در ۱۹۹۱، نشان می‌دهد که چگونه حکومتها تصمیمات بین‌المللی را می‌گیرند. رهیافت او از یک لحاظ منحصر به فرد و یگانه است؛ چرا که بیشتر دانشمندان سیاست خارجی تنها یکی از مدل‌های سیاست

از یهودیان به اندازه امروز در جامعه فرانسه گسترده و مورد پذیرش نبوده است. به نوشته وی، هم‌زمان و همراه با خیزش مشکوک، تظاهرات و دیگر جلوه‌های ضد یهودی، ضد اسرائیلی و ضد صهیونیستی، هیچ جنبش موازی ضد نژاد پرستی در فرانسه به وجود نیامده است و به‌طور کلی مقاومت سیاسی و روشنفکری در برابر این پدیده بسیار ضعیف است. این پژوهش، جریان کنونی ضد یهودی، یهودی‌گری و صهیونیسم را درون یک ترکیب منسجم نژادپرستانه و استعماری قرار می‌دهد و ملی‌گرایی اسرائیلی را به لحاظ اخلاقی ورشکسته می‌داند. نویسنده در پایان نتیجه می‌گیرد که تنها با یک حرکت سریع و نیرومند برای رویارویی با ضد یهودی‌گری از سوی دولت و جامعه می‌توان جلوی تکرار حرکتهای مخرب ضد یهودی گذشته اروپا را گرفت.

خارجی را در مورد یک حادثه خاص به کار می‌گیرند. البته، برخی از مدل‌های مورد نظر نویسنده کاملاً یکدیگر را نقض می‌کنند. کتاب نشان می‌دهد که هر مدل هم دارای نقاط قوت و هم نقاط ضعف تبیین است. در نهایت وی نتیجه می‌گیرد که مدارک تجربی مربوط به نظریه‌های داخلی و بین‌المللی کامل‌ترین تبیین را برای تحلیل تصمیمات حکومتی ارائه می‌دهد. هدف کتاب فرارفتن از یک مدل تاریخی خاص است و بنا دارد که چارچوب نوینی از تحلیل سیاست خارجی به دست دهد.

Mare Sageman, *Understanding Terror Networks*, Philadelphia, PA: University of Pennsylvania Press, 2004, 184 pages.

فهم شبکه‌های دهشت (ترور)

به گفته نویسنده کتاب، فهم این نکته که چرا مردم به سازمانهای دهشت افکن پیوسته و ترجیح می‌دهند که دست به جهاد بزنند، یکی از مهم‌ترین عناصر جنگ با دهشت افکنی است. در حالی که بسیاری بر آن هستند که ناداری و ناآگاهی

احتمالی‌ترین و آسان‌ترین راههای فهم علل پیوستن به گروههای دهشت افکن هستند، نویسنده توضیح می‌دهد که شبکه‌های اجتماعی و شکل تکامل یافته‌ای از فشارهای گروهی احتمالاً بیشترین نقش را در این میان بازی می‌کند. نویسنده با گفتگو با مسلمانان بنیادگرا و کار برد نظریه شبکه‌های اجتماعی، نشان می‌دهد که اساسی‌ترین علل پیوستن به گروههای دهشت افکن و توسل به جهاد برخلاف نظر اکثر غربی‌ها، اجتماعی است. به نظر وی، فشارهای گروهی و خانوادگی برای بسیاری از بنیادگرایان بیشتر از انگیزه‌های ایدئولوژیک و تعصب مذهبی موثر است. به همین خاطر او بر آن است که مبارزه با دهشت افکنی پایه یک برنامه اجتماعی باشد تا بتوانیم نسل آینده جهادگرایان احتمالی را متقاعد کنیم که زندگی بهتر با همکاری و گفتگو با آمریکا به دست می‌آید، نه با نفرت و تخریب.

ضروری ساخته است. دیدگاههای متحدان به حاشیه رانده شده آمریکا و کشورهای جهان سوم - و نه دولتهای سرخ به تنهایی - شاید صحنه‌های مناسبی برای بازی مداخله نظامی باشد و بیش از هر چیز رویارویی اتمی را ممکن سازد. این کتاب فرضیه‌های مبتنی بر این نکته را که قدرت آمریکا در پی اهداف شرافت‌مندانه است، را رد می‌کند.

Larry Everest, *Oil, Power and Empire: Iraq and the US Global Agenda*, Monroe, ME: Common Courage Press, 2004, 329 pages.

نفت، قدرت و امپراتوری: عراق و برنامه جهانی آمریکا

نظر نویسنده بر آن است که جنگ ۲۰۰۳ خلیج فارس نه به خاطر سلاحهای کشتار جمعی عراق یا به خاطر حمایت بالقوه عراق از عملیات دهشت افکنی (تروریستی) علیه آمریکا در گرفت، بلکه بیشتر بخشی از یک تلاش برای استحکام قدرت آمریکا و دگرگون کردن چهره وسیع تر خاورمیانه، از آسیای مرکزی تا شمال آفریقا، بود. نویسنده این ادعای خود را با بررسی تقریباً ۱۰۰ سال تجاوز امپریالیستی در عراق توسط انگلستان و ایالات متحده مطرح می‌کند و نتیجه می‌گیرد که رهبران آمریکا بر آن شده‌اند که دسترسی به منابع انرژی خلیج فارس و کنترل آن برای ادامه سلطه بر صحنه جهانی ضروری است. جنگ در عراق بیانگر یک دگرگشت بنیادین در نقش نظامی آمریکا در جهان است و ایجاد تغییر کیفی در ماهیت نیروهای آن را

